

Bölüm

11

ENGELLİLERE YÖNELİK SOSYAL YARDIM VE SOSYAL HİZMETLER

Tuba ARSLAN¹
Yusuf KARAŞİN²

ENGELLİ KAVRAMI

Engellilik, çeşitli alanlarda çok farklı kullanımı olan ve nesnel olarak tanımlanması zor olan bir kavramdır (Yamak, 2020: 7). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından 2011’de yayınlanan Dünya Engellilik Raporu’na göre engellilik; sadece bir sağlık problemi değil, bireyin bedensel özellikleri ile toplumun özellikleri arasındaki sinerjiyi yansıtan kompleks bir olgudur (World Health Organization and The World Bank, 2011: 3-4). Bu raporun dayandırıldığı Uluslararası İşlevsellik, Engellilik ve Sağlık Sınıflandırması ise engelliliği; sakatlık, faaliyet sınırlılığı ve sosyal hayata katılım kısıtlılığının birleşimi olarak ele almaktadır (Ergül, 2019; Dünya Sağlık Örgütü, 2001).

Engellilik kavramı, insanların yaşamı boyunca demografik (yaş, cinsiyet), sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak oynadığı toplumsal rolleri yerine getirememesi durumudur (Şeşen ve Doğan, 2019; Ünsal ve Şahan, 2015). Saruışık ve Düşünür (2019: 6-7)’e göre ise bireyin zihinsel ya da bedensel fonksiyonlarındaki eksiklik sonucu günlük hayatta yaşadığı problemler veya sınırlılıklar engellilik olarak tanımlanmaktadır. Akçakaya (2020: 4)’ya göre ise engellilik; “normal” kapasitenin dışına çıkmaktır. Ersoy ve Buluş (2019: 765)’un yaptığı araştırmaya göre ise, temel ihtiyaçlarını (yemek yemek, giyinmek, tuvalete gitmek vs.) yerine getiremeyen bireylere engelli denir. Çondur ve arkadaşlarının (2020: 348) yaptığı çalışmada ise sağlıklı kişilerle eşit şartlar altında bulunamayan ve fiziksel, zihinsel veya düşünsel bozukluğu bulunan bireyler engelli olarak tanımlanmıştır. Yıldırım ve arkadaşlarının (2015: 4) yaptığı araştırmaya göre ise engellilik,

¹ Öğr. Gör. Tuba ARSLAN, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik Programı, tubaarslan@kilis.edu.tr

² Öğr. Gör. Yusuf KARAŞİN, İstanbul Esenyurt Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik Programı, yusufkarasin@esenyurt.edu.tr

KAYNAKLAR

1. AK, Y. (2019). *Çoklu Bir Dezavantajlılık Olarak Engelli Yoksulluğu: Türkiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi Ana Bilim Dalı İstanbul.
2. AKÇAKAYA, E. (2020). *Van İlinde Engelli Bebeği Olacağını Öğrenen Kadımların Gebeliğe İlişkin Karar Verme Süreçlerini Etkileyen Faktörler*. Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Van.
3. ALSANCAK, H., TOMRUK, H., ÇATANA, N., TÜRKEKUL, A., DOLAMAÇ, N. (2013), *Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı Engelli Hakları Başucu Kitabı*. 13.10.2020 tarihinde http://hayatozelegitim.com.tr/V2/engelli_haklari_bursa.pdf, adresinden alındı.
4. AY, H. (2018). *Engellilere Yönelik Yerel Yönetim Hizmetleri: Bursa Büyükşehir Belediyesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Uşak.
5. BABAĞLU, P. (2019). Engellilerin Karşılaştığı Toplumsal Sorunlar: Ankara'daki Sivil Toplum Kuruluşları Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Karaman
6. Baykal, A. (2020). *İşitme Engelli Adölesanların Beslenme Alışkanlıklarının ve Beslenme Durumlarının Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalı, Konya.
7. BEYAZOVA, A. (2012). Ayrımcılıkla Mücadelede Toplumsal Örgütlerin Rolü, Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar. *İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Birimi (SEÇBİR)*, 07.12.2020 tarihinde <http://secbir.org/images/haber/2011/01/23-ayse-beyazova1.pdf> adresinden alındı.
8. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Bildirgesi (1975). *Dünya Engelliler Vakfı Hukuki Dayanaklar*
9. Bursa Büyükşehir Belediyesi (2014). *Faaliyet raporu*. 24.10.2020 tarihinde https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/yayinlar/faaliyet_2016.pdf adresinden alındı.
10. Bursa Büyükşehir Belediyesi (2015). *Faaliyet raporu*. 24.10.2020 tarihinde https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/yayinlar/faaliyet_2016.pdf adresinden alındı.
11. Bursa Büyükşehir Belediyesi (2017). *Faaliyet raporu*. 24.10.2020 tarihinde https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/yayinlar/faaliyet_2016.pdf adresinden alındı.
12. CAN ATEŞ, R. (2019). Engelli Politikalarında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: KKTC Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı Sosyal Politika Bilim Dalı, Ankara
13. CANPOLAT, B. (2020). Türkiye'de Engelliler Spor Yönetim Organları, Ed: M. İlkım ve E. Beltekin içinde *Sporda Yeni Akademik Çalışmalar-5*, (s. 41-61).Ankara: Akademişen Kitapevi.
14. ÇİÇEK, E. Ş. (2010). *Türkiye'de Belediyelerin Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım Politikaları: Batı Akdeniz Örneği*. Doktora Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Isparta
15. ÇİVİCİ, T. ve GÖNEN, D. (2015). Balıkesir Üniversitesi Çağış Yerleşkesinin Bedensel Engelli Öğrencilerin Sosyal Alanlara Ulaşabilirliğinin Değerlendirilmesi. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 3(3), 639-646.

16. ÇONDUR, F., YENİPAZARLI, A. ve CÖMERTLER, N. (2020). Engelli İstihdamının Dünya'da ve Türkiye'deki Görünümü. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 347-362.
17. ÇULHACIK, G.D. (2020). *Engelli Çocuğa Sahip Ailelerde Sanat Etkinliklerinin Kullandığı Aktivite Gruplarının Psikolojik Dayanıklılık ve İlişkili Faktörler Üzerine Etkileri*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, Sakarya.
18. Dernek Sayıları (siviltoplum.gov.tr) (Erişim tarihi: 07.12.2020)
19. Derneklerin Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı (siviltoplum.gov.tr) (Erişim tarihi: 07.12.2020)
20. ERGÜL, C. (2019). Diyarbakır'da Bir İlçe Devlet Hastanesi Engelli Sağlık Kuruluna Başvuran Hastalarda Zihinsel, Ruhsal, Davranışsal Bozuklukların Değerlendirilmesi. *Dicle Medical Journal/Dicle Tıp Dergisi*, 46 (4), 763-770.
21. ERSOY, A. F. ve BULUŞ, S. (2019). Engelli Çocuğu Olan Annelerde Tükenmişlik: Nitel Bir Çalışma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23 (3), 764-781.
22. FIRAT, A.S. (2008). Belediyelerin Engellilere Dönük Sosyal Hizmet Projeleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 19 (1), 89-100.
23. İllere ve Faaliyet Alanlarına Göre Dernekler (siviltoplum.gov.tr) (Erişim tarihi: 07.12.2020)
24. İŞTAR-IŞIKLI, E. (2018). Dünyada ve Türkiye'de Engellilik, Ed: E. İftar Işıklı içinde, *Kendi Anlatımlarıyla Engellilerin Sorunları ve Çözüm Önerileri*, Ankara: Akademisyen Kitapevi.
25. KALAYCI, S. ve AKİN, A. (2019). Engellilere Yönelik Yerel Sosyal Hizmetlerde Belediyelerin Yeri: Malatya Büyükşehir Belediyesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22 (2), 663-674.
26. KAYA, T. (2017). *Türkiye'de Belediyelerin Sosyal Yardım Ve Sosyal Hizmet Sorumluluğu: Muratpaşa ve Kepez Belediyeleri Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Denizli.
27. METİN, B. (2017). Engellilere Yönelik Sosyal Politikalarda Yerel Yönetimlerin Rolü: Keçiören Belediyesi Örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19 (1), 320.
28. Nadaroğlu, H. (2001). *Mahalli İdareler*. İstanbul: Beta Basım Yayınevi.
29. NARİN-YILDIRIM, D.(2019). *Türkiye'de Sosyal Hizmet ve Yardımların Gerçekleştirilmesinde Yönelimsel ve Yasal Boyutlar: Sivas İlindeki Uygulamalar*. Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Sivas.
30. ONUR-İNCE, H., BABAOĞLU, C. ve YARALI-AKKAYA, A. (2016). Belediye Hizmetleri ve Engelli Vatandaşların Beklentileri Üzerine Ampirik Bir Araştırma. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (2), 86-109.
31. SARIİŞİK, M. ve DÜŞÜNÜR, S. (2019). Turizmde Zihinsel Engelli Bireylerin Yaşadıkları Zorlukların Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 5-25.

32. ŞEŞEN, E. ve DOĞAN, Ş. (2019). Engelli Öğrencilerin Sınıf İçi İletişimi: Niğde Örneğinde İlköğretim Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Dair Görüşleri. *Aksaray İletişim Dergisi*, 1 (2), 136-155.
33. T.C Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2019). *Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni*. Haziran-2019
34. T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 13.10.2020 tarihinde <https://www.ailevecalisma.gov.tr>, adresinden alındı.
35. T.C. Resmi Gazete (2006). Büyükşehir Belediyeleri Özürlü Hizmet Birimleri Yönetmeliği. 16 Ağustos 2006 , (Sayı: 26261).
36. T.C. Resmi Gazete.(1965) 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu. 14 Temmuz 1965, (Sayı: 12056). Yayımlandığı Düstur: Tertip 5, Cilt 4, Sayfa 3044
37. T.C. Resmi Gazete.(1976) 2022 Sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Gücsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun.10 Temmuz 1976, (Sayı: 15642). Yayımlandığı Düstur: Tertip 5, Cilt 15, Sayfa 3254
38. T.C. Resmi Gazete.(2003) 4857 Sayılı İş Kanunu. 14 Haziran 2003, (Sayı: 25134). Yayımlandığı Düstur: Tertip 5, Cilt 42
39. T.C. Resmi Gazete.(2005) 5393 Sayılı Belediye Kanunu.03 Temmuz 2005, (Sayı: 25874). Yayımlandığı Düstur: Tertip 5, Cilt 44
40. ÜNSAL, F. Ö. ve ŞAHAN, B. (2015). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının» Engelli» Kavramına İlişkin Görüşleri. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 2, 409-416.
41. World Health Organization (2001). The International Classification of Functioning. Disability and Health. Geneva, 13.10.2020 tarihinde <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42407/9241545429.pdf>, adresinden alındı.
42. World Health Organization and The World Bank. (2011). World Report on Disability. Geneva: World Health Organization, 13.10.2020 tarihinde https://www.who.int/disabilities/world_report/2011/report.pdf?ua=1 adresinden alındı.
43. YAMAK, M. (2020). *Türk Sinemasında Engelli Temsili: 1969-2013 Yılları Arası Türk Filmleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı , Ankara.
44. YANIK, S.F. (2020). *Engelli Bireylerin Siyasal Tercihlerini Belirleyen Faktörler: Van'da Engelli Dernekleri Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Van.
45. YILDIRIM, E., YILDIZ, A., MUTLUAY, F. ve ALGUN, C. (2015). Engelli Bireylerde Sigara Kullanımının Değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 1-7
46. YILMAZ, E. (2020). *Engelli Bireye Sahip Ailelerde Teodise Problemi: Sosyolojik Bir Bakış*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Kayseri.